

Nr 15

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 8 § och 54 kap. 9 § rättegångsbalken m. m.

Genom en den 26 januari 1968 dagtecknad proposition, nr 17, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 7 kap. 8 § och 54 kap. 9 § rättegångsbalken,
- 2) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister,
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 § ansvarighetslagen den 26 juni 1936 (nr 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl.,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 34 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt,
- 5) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till lagändringar som är föranledda av omorganisationen av riksdagens ombudsmannaämbeten.

Förslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 7 kap. 8 § och 54 kap. 9 § rättegångsbalken**

Härigenom förordnas, att 7 kap. 8 § och 54 kap. 9 § rättegångsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

7 KAP.

8 §.

Om särskilda ————— är stadgat.

Ej må annan särskild åklagare än justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman besluta, att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen.

Ej må annan särskild åklagare än justitiekanslern eller justitieombudsman besluta, att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen.

54 KAP.

9 §.

Talan mot ————— tillstånd därtill.

Vad nu sagts gälle ej talan, som i mål om allmänt åtal föres av riksåklagaren eller av justitiekanslern eller riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman.

Vad nu sagts gälle ej talan, som i mål om allmänt åtal föres av riksåklagaren, justitiekanslern eller justitieombudsman.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 7 kap. 8 § och 54 kap. 9 § se 1947: 616.

2) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om
allmänt kriminalregister**

Härigenom förordnas, att 8 § lagen den 22 maj 1963 om allmänt kriminalregister¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

8 §.

Utdrag av — — — — — allmän åklagare;

2) av justitiekanslern, *riksdagens* 2) av justitiekanslern, justitieombudsman eller *militieombudsman* eller rikspolisstyrelsen; eller

3) av myndighet, — — — — — sådan åtgärd.

Till annan — — — — — tillstånd därtill.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 8 § se 1964: 549.

3) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 § ansvarighetslagen den 26 juni 1936 (nr 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl.

Härigenom förordnas, att 2 § ansvarighetslagen den 26 juni 1936 för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***2 §.**

Riksdagen eller — — — — — i riksgäldskontoret.

Åtal, varom sålunda förordnats, skall av riksdagens justitieombudsman anställas.

Om åklagare för anställande av åtal, varom sålunda förordnats, föreskrives i 17 § instruktionen den 29 december 1967 (nr 928) för riksdagens ombudsmän.

Den som — — — — — utslag avgjort.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

4) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 34 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fängvårdsanstalt

Härigenom förordnas, att 34 § lagen den 6 maj 1964 om behandling i fängvårdsanstalt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***34 §.**

Intagen må — — — — — skriftligt meddelande.

Intagen må icke förvägras att till svensk myndighet avsända skrift, som ej är anstötlig till sin avfattning, eller att eljest avsända eller

Intagen må icke förvägras att till svensk myndighet avsända skrift, som ej är anstötlig till sin avfattning, eller att eljest avsända eller

¹ Senaste lydelse av 2 § se 1949: 298.

(Nuvarande lydelse)

mottaga brev, som icke är anstötligt eller med hänsyn till behandlingens syfte eller av annan särskild anledning olämpligt. Brev till kriminalvårdsstyrelsen må icke brytas och skall städse utan dröjsmål vidarebefordras. I övrigt må intagen som visat pålitlighet medgivnas att avsända och mottaga brev utan att detta förut granskats.

Kvarhålles brev — — — — — underrättas därom.
Brev som — — — — — äro däremot.

(Föreslagen lydelse)

mottaga brev, som icke är anstötligt eller med hänsyn till behandlingens syfte eller av annan särskild anledning olämpligt. Brev till *justitiekanslern, justitieombudsman eller kriminalvårdsstyrelsen* må icke brytas och skall städse utan dröjsmål vidarebefordras. I övrigt må intagen som visat pålitlighet medgivnas att avsända och mottaga brev utan att detta förut granskats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

5) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om
behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom förordnas, att 8 § lagen den 25 april 1958 om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

Häktad må ej avsända eller mottaga brev eller annan försändelse eller mottaga besök, med mindre det prövas kunna ske utan att äventyra ordning och säkerhet eller medföra fara för att bevis undanröjes eller utredning om brott eljest försvåras; dock äger han utan sådan prövning avsända skrift till länsstyrelsen och till offentlig försvarare samt, om han förvaras i fångvårdsanstalt, till *fångvårdsstyrelsen*.

Om rätt — — — — — i rättegångsbalken.

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Häktad må ej avsända eller mottaga brev eller annan försändelse eller mottaga besök, med mindre det prövas kunna ske utan att äventyra ordning och säkerhet eller medföra fara för att bevis undanröjes eller utredning om brott eljest försvåras; dock äger han utan sådan prövning avsända skrift till *justitiekanslern, justitieombudsman, länsstyrelsen och offentlig försvarare* samt, om han förvaras i fångvårdsanstalt, *kriminalvårdsstyrelsen*.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

Inledning

Riksdagen har beslutat (prop. 1967: 32, K1LU 1, rskr 382), att riksdagens ombudsmannaämbeten skall omorganiseras, och har därvid antagit ny instruktion för ombudsmännen (SFS 1967: 928) med ikraftträdande dagen efter den då val av riksdagens ombudsmän har förrättats under 1968 års riksdag.

Reformen innebär bl. a. att ombudsmännen skall vara tre till antalet och att var och en av dem skall ha titeln justitieombudsman. Detta föranleder ändring i vissa författningar, som innehåller titeln militieombudsman (MO) eller förutsätter att endast en av ombudsmännen benämns justitieombudsman (JO). Vidare innehåller den nya instruktionen ett par bestämmelser som inte överensstämmer med vad som f. n. föreskrivs i vissa andra författningar. Det har under förarbetena till instruktionen förutsatts, att dessa författningar skall ändras (prop. 1967: 32 s. 102 och 106 samt K1LU 1 s. 26).

Förslag till följdändringar i nämnda avseenden har lagts fram i betänkandet »Riksdagens justitieombudsmän» (SOU 1965: 64) avgivet av 1963 års JO-utredning (ledamöter och remissinstanser se prop. 1967: 32 s. 3 och 4). Jag anhåller att nu få ta upp dessa förslag till behandling i den mån de avser lagändringar. Av andra ändringar, som utredningen har föreslagit, är vissa sådana som kan genomföras av Kungl. Maj:t och andra sådana som det ankommer på riksdagen att vidta.

Följdändringar med anledning av titeländringen och 17 § instruktionen

Införandet av titeln justitieombudsman för samtliga ombudsmän föranleder som nämnts att ändring bör ske av vissa lagrum, i vilka titeln militieombudsman förekommer eller som förutsätter att endast en av ombudsmännen benämns justitieombudsman.

Sålunda föreskrivs i 7 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken (RB), att ingen annan särskild åklagare än justitiekanslern (JK), JO eller MO får besluta att åtal skall väckas eller fullföljas i högsta domstolen. Enligt 54 kap. 9 § andra stycket RB skall krav på prövningstillstånd för fullföljd av talan till högsta domstolen inte gälla talan, som i mål om allmänt åtal förs av riksåklagaren, JK, JO eller MO.

Enligt 8 § lagen den 22 maj 1963 (nr 197) om allmänt kriminalregister skall utdrag av registret meddelas bl. a. efter framställning av JO eller MO.

De nu behandlade bestämmelserna bör, såvitt de angår JO och MO, ändras så att de avser endast »justitieombudsman».

I 2 § andra stycket ansvarighetslagen den 26 juni 1936 (nr 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl. föreskrivs att JO anställer åtal för ämbetsbrott, när riksdagen eller vissa i paragrafen angivna organ förordnar att sådant åtal skall väckas mot fullmäktig i riksbanken, fullmäktig i riksgäldskontoret, direktionsledamot i riksbanken, riksgäldsdirektören eller chefen för riksgäldskontoret. Enligt 17 § första stycket i den nya instruktionen åligger det ombudsman att väcka och utföra talan i nu avsedda fall. I 17 § tredje stycket föreskrivs att den som beslutat åtal eller gör anmälan, dvs. riksdagen, dess bankoutskott eller dess revisorer eller fullmäktige i riksbanken eller fullmäktige i riksgäldskontoret själva skall bestämma vem av ombudsmännen som skall föranstalta om åtal. På grund av det anförda bör 2 § andra stycket i 1936 års ansvarighetslag ändras. Jag förordar att detta sker på det sättet att i bestämmelsen hänvisas till den nämnda instruktionsbestämmelsen.

Rätt för intagen att sända handlingar till justitieombudsman

I 7 § andra stycket i instruktionen för riksdagens ombudsmän föreskrivs, att den som är berövad sin frihet får sända skrift till ombudsmännen utan hinder av för honom gällande inskränkningar i rätten att sända brev eller andra handlingar.

Bakgrunden till denna bestämmelse är att det beträffande en del av dem som är intagna i anstalt eller annan inrättning gäller, att den intagne inte får sända brev och andra handlingar utan tillstånd eller föregående granskning av anstaltsledningen eller annan. Sådana inskränkningar i brevsändningsrätten gäller enligt några författningar — åtminstone formellt — även i fråga om skrifter som är ställda till riksdagens ombudsmän. I lag finns bestämmelser av sådan innebörd i 34 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt och i 8 § (jfr även 10 §) lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. Det bör också nämnas, att hänvisningar i andra lagar gör att någondera av de angivna bestämmelserna är tillämplig i vissa ytterligare fall av frihetsberövande (20 § lagen den 4 juni 1964, nr 450, om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet samt 35 och 86 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948, nr 472).

JO-utredningen föreslår att de nämnda bestämmelserna i lagarna om behandling i fångvårdsanstalt och om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. ändras så, att av dem framgår att inskränkningarna i intagens rätt att sända brev ej gäller brev till justitieombudsman.

I remissyttrandena över utredningens betänkande har utredningens förslag i denna del föranlett uttalanden av JK och offentlighetskommittén.

JK framhåller att de intagna bör ha rätt till fri kommunikation även med JK.

Offentlighetskommittén sätter i fråga om man inte i tydlighetens intresse bör ändra även barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97), närmast i form av ett nytt tredje stycke i 41 §, så att det klart framgår att de intagna har rätt att få skriftliga meddelanden befordrade till ombudsmännen utan föregående granskning. Vad som skulle kunna ha praktisk betydelse vore främst att förebygga en felaktig tillämpning på ungdomsvårdsskolorna. Emellertid påpekar kommittén också, att för dessa redan finns en klargörande föreskrift i 44 § tredje stycket stadgan den 9 december 1960 (nr 728) för ungdomsvårdsskolorna. Denna föreskrift innebär, att elev på ungdomsvårdsskola får utan kontroll meddela sig skriftligen med alla myndigheter.

För egen del vill jag erinra om att redan i prop. 1967: 32 (s. 106) uttalades, att någon invändning från Kungl. Maj:ts sida inte torde vara att anföra mot en ordning som innebär att intagen får rätt att utan inskränkningar sända skrifter till riksdagens ombudsmän. Jag förordar därför, att ändringar av föreslagen innebörd nu vidtas i lagarna om behandling i fångvårdsanstalt och om behandling av häktade och anhållna m. fl. Som JK har framhållit bör den ovillkorliga brevsändningsrätten avse också försändelser som är ställda till JK. I 8 § i sistnämnda lag bör ordet fångvårdsstyrelsen utbytas mot kriminalvårdsstyrelsen.

Den av offentlighetskommittén ifrågasatta kompletteringen av barnavårdslagen anser jag obehövlig.

Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft dagen efter den då lagarna har utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Om riksdagsbehandlingen av förslagen sker tidigt under vårsessionen 1968, torde kunna tillses, att författningarna utkommer samma dag som val av ombudsmän förrättas, så att ikraftträdandet sker samtidigt med att instruktionen för riksdagens ombudsmän träder i kraft.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att förevarande proposition, nr 17, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 mars 1968

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Arvidson (h), Ernulf (fp), fru Lindström (s) och herr Nils Nilsson (cp);

från andra kammaren: fru Gärde Widemar (fp), fru Löfqvist (s), fröken Bergegren (s), herrar Keijer (fp), Dockered (cp), fru Lindekvist (s), herr Jönsson i Malmö (s) och fru Heurlin (h).